

ÖZGÜN ARAŞTIRMA / ORIGINAL ARTICLE

Copyright@Author(s) - Available online at dergipark.org.tr/en/pub/igusbd.
Content of this journal is Licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 (CC BY-NC-ND) International License.

Kırsal Alanda Yaşlılık: Muğla Kırsalında Bir Çalışma

Aging in Rural Areas: A Study in Rural Muğla

Ebru AÇIK TURĞÜTER

Öz

Amaç: Bu çalışma, kırsal alanda yaşayan yaşlı bireylerin yaşam biçimlerine, uğraş alanlarına ve geçinme stratejilerine odaklanarak tasarlanmıştır.

Yöntem: Çalışmada Muğla ilinin çeşitli kırsal alanlarında (Akçaova, Doğanlar, Fevziye, Esençay, Korucuk, Köklük, Menteş, Okçular, Turgut, Türbe, Yeşilyurt) yaşayan 65 ve üstü yaşa sahip kırk bir yaşlı bireyle derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde ortaya çıkan veriler, kırsal alanda gündelik yaşam, geçinme stratejileri ve yaşama dair tutumlar temaları altında toplanmış; tematik analize tabi tutulmuş ve saha notlarıyla yorumlanmıştır.

Bulgular: Çalışmada elde edilen en önemli bulgu, kırsal alanlarda yaşayan yaşlı bireylerin günümüz ekonomik şartlarında ihtiyaçlarını gidermede gün geçtikçe zorlandıkları ve bu nedenle yaşlılar için çocuk ve aile desteğinin oldukça önemli olduğudur. Çalışmada ayrıca gençlerin kırsal alanlardan göç etmiş olmasının yaşlı bireylerin yaşamlarını çeşitli şekillerde olumsuz etkilediği de bulgulanmıştır.

Sonuç: Kırsal alanlarda yaşayan yaşlı bireylerin başta sağlıklı yaş alması olmak üzere yaşamlarını devam ettirebilmeleri için altyapı ve üstyapı yatırımlarının doğru şekilde yapılması ve ayrıca sosyal destek mekanizmalarının işler hale getirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler

Kırsal alan, yaşlılık, geçinme stratejileri, eleştirel yaşlılık paradigması, Muğla

ETİK BİLDİRİM: Etik Kurul Onayı: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu – 2'den onay alınmıştır (Karar no: 240087/76, tarih: 20.08.2024).

Dr. Öğr. Üyesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Muğla, Türkiye.
✉ ebruacik@mu.edu.tr

Geliş/Received: 10.12.2024
Kabul/Accepted: 11.05.2025

Abstract

Aim: This study is designed to focus on the lifestyles, occupations, and livelihood strategies of elderly individuals living in rural areas.

Method: In the study, in-depth interviews were conducted with forty-one individuals aged 65 and above from various rural areas in Muğla province (Akçaova, Doğanlar, Fevziye, Esençay, Korucuk, Köklük, Menteş, Okçular, Turgut, Türbe, Yeşilyurt). The data obtained from the interviews were categorized under themes such as daily life in rural areas, livelihood strategies, and attitudes towards life; subjected to thematic analysis, and interpreted with field notes.

Findings: The most significant finding of the study is that elderly individuals living in rural areas are increasingly struggling to meet their needs due to current economic conditions, and therefore, the support of children and family is crucial for the elderly. The study also found that the migration of young people from rural areas negatively affects the lives of elderly individuals in various ways.

Conclusion: To ensure that elderly individuals living in rural areas can continue their lives, especially by aging healthily, it is essential to make proper investments in infrastructure and superstructure, as well as to activate social support mechanisms.

Keywords

Rural area, aging, livelihood strategies, critical aging paradigm, Muğla

Giriş

Türkiye, altyapı olanaklarının artışı başta olmak üzere kentleşmenin hız kazanması, artan okur-yazar oranı, sağlık alanında yaşanan gelişmeler, bilimsel ve teknolojik ilerlemelerle olumlu gelişmeler kaydetmiş ve bunun sonucu olarak demografik yapısı 1980'lerde değişmeye; ortalama yaşam süresi artmaya başlamıştır. 1980'li yıllarda 62,5 olan ortalama yaşam süresi 2021–2023 döneminde 77,3'e (TÜİK, 2024); 1980'lerde nüfusun %4,7'sini oluşturan 65 ve üzeri yaşa sahip bireylerin ülkemiz toplam nüfusu içindeki oranı 2021–2023 döneminde %9,9'a yükselmiştir (TÜİK, 2023a). Ortalama yaşam süresinin uzaması ve yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki artışıyla yaşlanan nüfusla ilgili bilimsel çalışmalar da artmaya başlamıştır. Sosyoloji içerisinde de çeşitli alanlarda yaşlılık ile ilgili çalışmaların son zamanlarda yoğunlaştığı görülmektedir. Zira insan onuruna yakışır bir hayatın devamı ve etkili yaş almanın gerçekleşmesi, kültürel, ekonomik ve bir o kadar da sosyolojik bir durumdur. Bu gerçeklikten hareketle yapılan sosyolojik çalışmalar; yaşlılıkla ortaya çıkan değişimlere, sorunlara ve bu sorunların çözümüne, yaşlı bakımı için gerekli hizmetlere ve sosyal politikalara odaklanmaktadır. Biraz yakından bakıldığında bu çalışmaların önemli bir kısmının kent mekânından hareketle gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu durum hem çeşitli imkânların kent merkezinde yoğunlaşması hem de çeşitli şekillerde gerçekleştirilen göç nedeniyle nüfus yoğunluğunun kentte olmasının sonucudur. Ancak yine sosyolojik araştırmalar göstermektedir ki kırsal alanda yaşlı nüfusu daha yoğundur. Bu nedenle yaşlılıkla ilgili yapılan çalışmaların mekâna duyarlılığı önemlidir. Bu önemden hareketle tasarlanan çalışmada, kırsal alanda yaşayan yaşlıların yaşam biçimlerine, uğraş alanlarına ve geçinme stratejilerine odaklanılmış; çalışmanın teorik çerçevesinde de sosyolojik olarak yaşlılık olgusunun ele alınma biçimlerine ve kırsal alanda yaşayan yaşlılarla ilgili yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Sosyolojik Anlamda Yaşlılık

Modernitenin en önemli getirisi bilimsel ve teknolojik ilerlemelerin toplumun her alanına uygulanması; ekonomik, toplumsal ve kültürel değişimleri tetiklemedir. Bu değişimlerin belki de en önemli etkisi demografik anlamda dünyanın küresel olarak değişimi ve yaşam süresinin uzamasıdır. Modernite öncesi toplumun nispeten küçük bir bölümünü oluşturan yaşlılar artık bu dönemden itibaren nüfus içinde niceliksel olarak daha büyük bir yere sahip olmaya başlamıştır. 2022 yılında dünyada yaşlı nüfusu 782 milyon 998 bin 642 kişiye ulaşmış; dünya nüfusunun %9,8'ini yaşlı nüfus oluşturmuş ve ülkemizde de bu durum benzer bir seyir izlemiştir (TÜİK, 2023a). Bu seyir başta sağlık hizmetleri olmak üzere eğitimden emek yapısına kadar pek çok konuda ekonomik ve toplumsal politikalara ihtiyacı da ortaya çıkarmaktadır. Bu ihtiyacın toplumsal açıdan derinliği ve genişliğinin tespiti için atılan ilk adım yaşlılığın ve yaş almanın ne olduğunun belirlenmesidir. Söz konusu bu süreci anlamak için yaşlılık sosyolojisinin de katkıda bulunduğu ve araştırmalarında kullandığı çeşitli kuramlar ortaya atılmıştır. Tarihsel açıdan çeşitli dönemlere denk geldiği için üç bölüme ayrılan çalışmalar, yaşlılık ve yaş almanın farklı noktalarına değinmeleri bakımından oldukça önemlidir.

Yaşlılık ve yaş almayla ilgili kuramlar yaşlılıkla ilgili farklı perspektifleri ortaya koymaktadır. Bunlardan ilki olan *yapısal işlevselci kuram* toplumsal sistem içinde bir dizi işlevi olan yaşlı bireyleri inceleme nesnesi olarak ele alır. Yapısal işlevselci kuram kendinden sonra gelen bir dizi kuramı etkileyen bir tür çatı kuram olarak yorumlanabilir; geri çekilme kuramı, aktivite kuramı, modernizasyon ve alt-kültür kuramları, süreklilik kuramı ve yaş tabakalaşması kuramı, söz konusu bu paradigmadan beslenen kuramlardır. Bu kuramlara göre daha genç olan *sembolik etkileşimci perspektif* yaşlanmanın bireysel boyutlarının öneminden hareket eder. Bir diğer kuram ise sosyal kaynaklara ulaşmada çeşitli eşitsizliklerin yanında yaş kategorisinin de yer aldığını savunan *çatışmacı perspektifler* olan feminist yaşlılık kuramı, politik ekonomi yaşlanma kuramı ve eleştirel gerontolojidir (Alptekin, 2011, s. 9; Kurtkapan, 2018). Bu çalışma, diğer perspektiflerin açılımlarını kabul etmekle birlikte kendini çatışmacı perspektiflere daha yakın görmektedir. Eleştirel gerontoloji, gelir eşitsizliğinin ve dengesizliğinin yaşlı bireylere yansımaları, yaşlı yoksulluğu, yaşlıların sosyal anlamda bağımlı olmaları ve sistemin sosyal eşitsizliği yeniden üretiminde yaşlıların da dezavantajlı gruplara dahil olmaları

gibi konulara eğilmektedir. Bu anlamda kuram, kaynaklara ulaşımdaki eşitsizliklerin yaşlıları daha çok etkilediğini savunmaktadır. Yaşlılık ele alınırken ayrıca cinsiyet ve sınıf farklılıklarına da dikkat edilmelidir. Bu anlamda politik ekonomi yaşlanma kuramı, ekonomik, sosyal ve politik faktörlerin yanında yapısal düzenlemelerin bir bütünlük içinde yaşlanmayı ürettiği varsayımıyla literatüre katkıda bulunurken; feminist yaşlılık kuramı da yaşlanma çalışmalarına önemli bir değişken olarak cinsiyeti ekler, zira yaşlılıkta ortaya çıkan sorunlardan kadınlar daha fazla etkilenmektedir (Estes, 2001, s. 40–44; Phillipson ve Baars, 2007, s. 71–77). Böylece çatışmacı yaşlılık kuramları, yaşlılığın mekân, cinsiyet ve sınıfsal bakımından aldığı hallere dikkat çeker. Söz konusu bu çalışmanın teorik çerçevesi kurulurken ve saha deneyimi gerçekleştirilirken çatışmacı yaşlılık kuramları olan feminist yaşlılık kuramının, eleştirel gerontolojinin ve politik ekonomi yaşlılık kuramının altını çizdiği noktalara dikkat edilmiştir.

Literatür Değerlendirmesi

Ülkemizin toplam nüfusunun %9,9'unu oluşturan 65 yaş ve üzeri bireylerin %30,1'i kır olarak adlandırılan yerleşim yerlerinde ikamet etmektedir (TÜİK, 2023b). Yaşlıların özellikle sosyal hareketlilikte aktif olamamaları ya da göç sürecine katılamayıp "arkada kalmaları", kırsal alanın yaş yapısını değiştirmekle birlikte hizmetlere erişim hususunda sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu durum, yaşlı bireylerin sosyal ağlarının zayıflamasına ve destek mekanizmalarına ulaşmada zorluklar yaşamalarına (Walsh, 2012, s. 348) neden olmaktadır. Böylece denilebilir ki, tarımsal üretimin mekânı olarak tanımlanan kırsal alan çeşitli faktörler sonucu göç vermeye başladığında nüfus yapısı değişmeye kırsal mekân yaşlı bireylerle anılmaya (Duvan ve Kantar Davran, 2023, s.254) ve onlarla özdeşleşmeye başlamıştır. Kırın yaşlanması olarak adlandırılan bu süreç, diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de görülmeye başlayan bir durum haline gelmiştir. Muğla ili söz konusu olduğunda da bu duruma benzer değişimler gözlemlenmektedir. İlin kıyılarının 1970'li yıllardan itibaren turizme açılması; 1990 sonrasında kent merkezine üniversitenin kurulması ile hizmet sektöründe çalışmak için göç eden genç nüfusa üniversite öğrencileri, üniversite personeli, askeri nüfus ve mevsimlik çalışmaya gelen işçi nüfusu da eklenince Muğla'nın belirli merkezlerinde nüfus daha genç ve dinamik hale gelirken (MSKÜ, 2006), belirli bölgelerinde ise durağan bir yapı sergilemeye başlamıştır. Bu durağanlık demografik yapıyı da etkilemiş ve kırsal alanlarda hem nüfusun azalmasını hem de kalan nüfus içerisinde yaşlı nüfusun oranının artmasını beraberinde getirmiştir. Bu durum, kırsal alanda yaşayan yaşlıların sosyal ve ekonomik durumları, gereksinimleri ve yaşadıkları problemlerin tespitinin önemini ortaya koymaktadır. Zira kentler başta altyapı olmak üzere pek çok yatırımdan büyük pay alırken kırsal alanlar bu yatırımdan yoksun kalabilmektedir (Tolunay ve Akyol, 2006, s. 121). Yapılan literatür taramasında Türkiye'nin farklı bölgelerinde gerçekleştirilen araştırmalarda da bu yoksunluk ve bunun yanında yoksulluk durumu başta olmak üzere kırsal alanda yaşayan yaşlıların yaşadıkları sorunlar ve bu sorunların çözümüne yönelik çalışmalara rastlanmıştır.

Özgür ve Sabbağ (2013), Adıyaman'ın kırsal bölgelerinde yaşayan 276 yaşlı bireyle yaptıkları çalışmalarında kırsal alanda yaşayan yaşlıların sorunlarını tespit etmişler ve bu sorunların çözümü için bazı önerilerde bulunmuşlardır. Bu öneriler daha çok altyapı olanaklarıyla ilgili olmakla birlikte kırsal alanda yaşayan yaşlı bireylerin çeşitli ihtiyaçlarının giderilmesinin aciliyeti de bu şekilde ortaya konulmuştur. Özellikle sosyo-ekonomik düzeyi düşük yaşlıların yaşadığı hanelerde tek tip beslenme yerine besin çeşitliliğinin sağlanması, evde bakım hizmetlerinin kırsal alana da götürülmesi ve yaşlılık dönemi için yerel yönetimler tarafından eğitici programların sağlanması bunlardan bazılarıdır. Söz konusu çalışma, coğrafi konumun kırsal alanda yaşayan yaşlı bireylerin sorunlarının tespitinde önemli bir bileşen olduğunu da ortaya koymaktadır. Bir diğer çalışmada Güler ve arkadaşları (2015), çalışmak için kentlere göçen insanların yaşlılık dönemlerinde köylerine dönerek yerleşmelerini konu almışlardır. Sivas'ın Zara ilçesine bağlı köylerde gerçekleştirilen çalışmada kış mevsiminin özellikle yaşlı bireyler için zorlayıcılığı merkeze alınmıştır. Araştırmacılar, kış aylarında yaşlı bireylerin beslenme ile ilgili yaşayabilecekleri sorunların çözümü için aşevi kurulmasını önerirken, hastanelere erişimde yaşanan sorunların çözümü için yaşlılara düzenli sağlık taramalarının yapılması ve gerektiğinde hastane muayeneleri için servis hizmetinin sağlanmasını önermişlerdir. Bunun yanında Güler ve arkadaşlarının toplumsal cinsiyet bağlamında kırsal alanda yaşlı kadın olma deneyimini ele aldıkları başka bir çalışmaları vardır (Güler vd., 2016). 83 yaşlı kadınla görüşmeler yapılan çalışmada, Zara köyleri özelinde kırsal alanda yaşayan kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda dezavantajlı konumda olduğu ortaya konulmuştur. Küçük (2016), Konya Derebucak'ta yaşayan 46 yaşlı bireyle gerçekleştirdiği çalışmada söz konusu yaşlı bireylerin sağlık, barınma, ulaşım gibi altyapı ihtiyaçlarının giderilememesi ile ortaya çıkan sorunlarını ele almıştır. Çalışmada bu sorunların çözümü için kışın yaşlılara sıcak çorba dağıtacak taşınabilir bir sistemin geliştirilmesi, genç nüfusu yörede tutacak yatırımların artırılması ve altyapı, üstyapı gibi hizmetler verilirken yörenin coğrafi koşulları ve iklim koşullarının göz ardı edilmemesi gibi çözüm önerileri sunulmuştur. Bir başka çalışmada Davran ve arkadaşları (2018), Adana'nın Havutlu ve Danacılı köylerinde yaşayan yaşlı kadınlara ve toplumun yaşlılığa bakış açısının (hasta, ak saçlı, bastonlu, ağır işiten, gözlüklü vb.) yaşlıların kendilerini algılayışını etkileme derecesine bakmışlardır. Değişen toplumsal şartlar nedeniyle yaşlı bakımının sorun olmaya başladığı ve kadın

yaşlıların yaşlılığı güzel bir dönem olarak yorumlamadıklarını bulgulamışlardır. Yine Davran ve arkadaşlarının (2020) Şanlıurfa'ya bağlı köylerde yaşayan 65 ve üzeri yaşta 69 kadın, 43 erkek olmak üzere 112 gönüllü kişiyle yaptıkları çalışmalarında erkeklerin yaşlılık dönemlerinde kadınlara göre daha fazla sorun yaşadıklarını ortaya koymuşlardır. Sosyal yardım fonlarından faydalananların önemli bir kısmının kadın olduğu ve kadınların neredeyse tamamının sağlık sorunu yaşadıklarında çocukları ve çevrelerinden yardım alabildikleri bulguların çalışmada bu durumun aksine sağlık sorunu yaşayan erkeklerin yarıya yakınının yardım alabildiği ve bu yardımın ise sadece çocuklarıyla sınırlı kaldığı tespit edilmiştir.

Dünyanın farklı bölgelerinde de kırsal alanlarda yaşayan yaşlılarla ilgili başta yaşlı yoksulluğu ve yoksunluğu olmak üzere çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Shen ve arkadaşları (2012) Çin'in kırsal kesimdeki yaşlıların temel geçimini garanti altına almak amacıyla 2009 yılında yürürlüğe giren sosyal yardım desteğinin etkilerini araştırmışlardır. Jiangsu eyaletinin kırsal bölgesinde gerçekleştirilen çalışmada 60 yaş üstü 664 yaşlı ile sağlık, ekonomik durum, yaşlı bakımı ve yaşlı yalnızlığı hakkında görüşülmüştür. Çalışmada kırsal kesimdeki yaşlıların bir kısmının (%16,2) sağlık durumunun söz konusu yardıma rağmen kötü olduğu, 80 yaş üstü bireylerin ise özellikle bakıma ihtiyaç duyduğu bulgulanmıştır. Bununla birlikte kırsal kesimdeki yaşlıların önemli bir kısmının (%12,5) kendilerini yalnız hissettikleri ve çoğunun sosyalleşemedikleri de tespit edilmiştir. Gurumoorthy ve Thirumalraja'nın (2015) çalışmalarında, Davran ve arkadaşlarının çalışmalarının (2020) tam tersi sonuçlar elde ettikleri görülmektedir. Araştırmacılara göre Hindistan'daki kırsal alanda yaşlı kadınların maddi ve manevi yönden desteklerinin olmayışı ve sağlık konusunda gerekli desteği alamamaları nedeniyle mağdur oldukları tespit edilmiştir. Araştırmacılar yaşlılıkla ilgili sorunlar için tıbbi ve ekonomik desteğin artırılmasıyla bazı sorunların çözülebileceğini ileri sürmüşlerdir. Colorado'nun Great Plain bölgesinde yaptığı çalışmasında Weil (2017), kırsal ortamdaki aynı kasabaya taşınan yaşlı kişilerin yer değişimi ile ilgili düşüncelerini belirlemeyi amaçlamıştır. 16 yaşlıyla yapılan derinlemesine görüşmelerden elde edilen verilere göre bu kişilerin farklı nedenlerden dolayı kırsal alanlardan ayrılışları önceki yaşamları hakkında olumlu düşündükleri ve kırsal alanda geçen yaşamlarından kopamadıkları bulgulanmıştır. Buradan hareketle kırsal alan ve aidiyet duygusunun kırsal alandaki birincil ilişkilerle birlikte yaşlı bireyler açısından önemi ortaya konulmuştur. Walsh ve arkadaşları (2019), İrlanda'nın kırsal bölgelerinde yaşları 59 ile 93 arasında değişen 106 yaşlı kişi ile sosyal dışlanmayı merkeze aldıkları bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Sosyal dışlanmanın çok katmanlı yapısını gözler önüne seren çalışmalarında sosyal ilişkiler, altyapı hizmetleri, ulaşım, güvenlik, suç, finansal ve maddi kaynaklara erişimde yaşanan dezavantajlılık durumlarına dikkat çekilmiştir. Çalışmada yaşlı bireylerin kapasiteleri/durumları, yaşam döngüleri, yaşadıkları yer/mekân ve makroekonomik güçlerin durumu, yaşlı dışlanmasının derecesini belirleyen en önemli faktörler olarak ortaya konmuştur. Padmore ve arkadaşları (2020), Latin Amerika, Karayipler, Asya ve Afrika'daki gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde yaşlanma biçimlerini ve zorluklarını incelemişler ve Gana'ya odaklanmışlardır. Araştırmacılar, sosyal sermaye ile sağlık okuryazarlığı arasındaki karmaşık ilişkileri ve bunların söz konusu ülkelerdeki kırsal alanlarda yaşayan yaşlı bireylerin sağlık özelinde yaşam kalitesi üzerindeki etkilerini göstermişlerdir. Yine Dong (2020), Vietnam'da kırsal kesimde yaşayan 60 yaş ve üzeri 307 katılımcıyla gerçekleştirdiği çalışmasında, kuşaklar arası desteğin yaşlıların öznel refahını nasıl etkilediğini araştırmıştır. Öznel refahın, psikolojik refahı, kişisel sağlık durumunu ve yaşam memnuniyetini içerdiğini savunan Dong, tüm yaşlıların çocuklarına maddi destek sağladıklarında psikolojik sağlıklarının daha olumlu hale geldiğini ortaya koymuştur. Ekonomik zorluklara ve evlat edinmenin yaygınlığına rağmen, mali destek yaşlı yetişkinler için bir yük olarak görülmemekte; aksine onların nesiller arası ilişkilerdeki konumlarını ve güçlerini teyit etmelerine yardımcı olmaktadır. Bununla birlikte, manevi bakım almak onların psikolojik durumunu ve yaşam doyumunu daha çok artırmaktadır. Sonuç olarak çalışma, yaşlıların yaşam kalitesini iyileştirirken nesiller arası desteğin değişiminin etkisinin dikkate alınması gerektiğini göstermektedir. Li ve Zhu (2022), Çin Hane Halkı Gelir Projesi'nden alınan verileri kullanarak, son yirmi yılda kırsal Çin'deki yaşlılık yoksulluğundaki değişiklikleri ele almışlardır. Çin'de yaşlı yetişkinler arasındaki mutlak yoksulluğun 2002'deki %33,86'dan 2018'deki %2,68'e önemli ölçüde azaldığını, ancak aynı dönemde gelir veya tüketim açısından ölçülen görece yoksulluk oranının arttığını bulgulamışlardır. Araştırmacılar, kırsal yaşlı yoksulluğunun sağlık sorunlarıyla ve daha düşük eğitim seviyesiyle güçlü bir ilişkisi olduğunu bulgulamışlardır. Literatür taramasından hareketle genel olarak kırsal alanda yaşlılıkla ilgili yapılan çalışmaların yaşlı yoksulluğu, yaşlılıkta yaşam kalitesi, yaşlı sağlığı ve bakımı, yaşlılık algısı, sosyal politikaların ve hizmetlerin etki derecesi, göçün kırsal alanda yaşayan yaşlılara etkisi gibi konularda yoğunlaştığı görülmüştür. Ayrıca elde edilen bulguların yaşlıların cinsiyetleri, sınıfsal durumları ve yaşadıkları bölgelere göre değiştiği de tespit edilmiştir. Söz konusu bu çalışma literatür taramasından elde edilen verileri akılda tutarak yaşlı bireylerin kırsal hayatta gündelik yaşam pratiklerine ve geçinme stratejilerine odaklanmıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Dünya nüfusunun yaşlanmaya başlamasıyla birlikte farklı disiplinlerde yaşlılık olgusunu ele alan çalışmaların sayısı da artmaya başlamıştır. Sosyoloji alanında yapılan çalışmalar, genel olarak yaşlılıkla birlikte ortaya çıkan değişimler,

sorunlar ve bu sorunların çözümüne odaklanmaktadır. Bu çalışmalarda yaş faktörünün yanında sınıfsal durum ve medeni durum, cinsiyet ve mekân gibi pek çok bileşen araştırma sonuçlarını etkilemektedir. Zira yaşlanma hem bireyden bireye hem de toplumdaki topluma değişen bir olgudur ve bu nedenle yaşlı bireyler heterojen bir yapıya sahiptir. Bu heterojenlik ve kişiye özgünlük nedeniyle çalışmada nitel araştırma teknikleri kullanılmış ve fenomenolojinin sosyal bilimlere armağanı olan derinlemesine görüşmeler (Yıldırım ve Şimşek, 2018) yapılmıştır. Katılımcılar anahtar kişilerin referansı ile tespit edilmiştir. Anahtar kişiler, araştırmacının tanıdığı ve söz konusu kırsal alanlarda akraba ve tanıdıkları olan üniversite öğrencileridir. Alana çıkılması, görüşmecilerin tespiti ve görüşmelerin gerçekleştirilmesinde üniversite öğrencilerinin önemli katkıları bulunmaktadır. Çalışmada veri çeşitliliğinin sağlanması için farklı kırsal alanlardan bireylerle görüşme yapılmaya dikkat edilmiştir. Görüşmelerde elde edilen veriler, “demografik özellikler, yaşlılıkta gündelik yaşam, geçinme stratejileri ve yaşama dair bakış”, temaları altında toplanmış ve tematik analize tabi tutulmuştur. Veriler yorumlanırken saha notlarından faydalanılmıştır. Katılımcılar K1, K2, K3 vb. olarak kodlanmıştır. Çalışmanın sahası 2024 yılının ağustos ayında başlamış olup yaklaşık üç ay sürmüştür. Çalışmanın sahasının oluşturulmasında izlenen en önemli strateji görüşmeyi kabul edecek kişilerin varlığı olmuştur. Bu anlamda yakın ya da uzak olan kırsal alanlar belirli bir sıraya göre değil görüşme yapılma olasılığına göre ziyaret edilmiştir. Çalışmanın ilk sınırlılığını bu durum oluşturmuştur. Zira ziyaret ve görüşmeler yaz aylarında yoğunlaşan turizm faaliyetleri nedeniyle oluşan trafik yoğunluğuna denk geldiği gibi mesafe ve masraf açısından belirli zorlukları da beraberinde getirmiştir. Ayrıca, gidilen kırsal alanlarda yer alan yaşlı bireylerin bazılarının çocuklarıyla kıyı tatiline çıktığı, bazılarının hem yazı rahat geçirmek hem de kışa hazırlanmak için yaylalara gittiği, bazılarının ise sağlık kontrolleri, düğün, akraba, eş-dost ziyareti gibi nedenlerle köylerinde olmadığı bilgisine ulaşılmıştır. Bu nedenle görüşmeler bu dönemde söz konusu kırsal alanlarda olan gönüllü katılımcılarla gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin gerçekleştirilmesi sırasında, soruların anlaşılmasıyla ilgili sorun yaşanmazken belirli yaşta katılımcıların [özellikle 70 ile 80 yaş aralığında olanların] kullandıkları yerel ağız nedeniyle cevapların günümüz Türkçesiyle anlaşılır hale getirilmesi gerekmiştir. Bu duruma örnek teşkil eden cevaplardan bir tanesine bulgular ve analiz kısmında yer verilmiştir. Bunun dışında katılımcılar genel olarak yapıcı ve içten davranışlar sergilemişler ve çalışmanın seyrinin olumlu olmasına da yardımcı olmuşlardır. Böylece çalışma belirli bir alandan hareketle yapılsa da içinde yaşlılık, kırsal alanda yaşayan yaşlılar ve geçinme stratejileriyle ilgili belirli deneyimleri kapsama potansiyeline sahip olmuştur.

Bulgular ve Analiz

Demografik Özellikler ve Yaşam Biçimleri

Çalışmanın sahasını Dalaman, Menteşe, Milas, Ortaca, Seydikemer ve Yatağan ilçelerinde bulunan on bir kırsal yerleşim alanı oluşturmuştur. Bu alanlar; Akçaova (5 katılımcı), Doğanlar (4 katılımcı), Fevziye (3 katılımcı), Esençay (4 katılımcı), Korucuk (3 katılımcı), Köklük (4 katılımcı), Menteş (5 katılımcı), Okçular (2 katılımcı), Turgut (4 katılımcı), Türbe (3 katılımcı) ve Yeşilyurt (4 katılımcı) olarak sıralanmıştır. Çalışmaya yaşları 65 ile 80 arasında değişen 41 gönüllü kişi katılmıştır. 14 erkek ve 27 kadın katılımcının demografik özellikleri (cinsiyet, yaş, medeni durum, çalışma durumu, eğitim durumu, ikamet ettikleri kırsal alan) aşağıdaki tabloda verilmiştir. Tablo 1. Demografik Özellikler:

Tablo 1. Katılımcıların temel demografik özellikleri görüşmelerin gerçekleştirildiği tarihe göre sıralanmıştır.

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Çalışma Durumu	Eğitim Durumu	Yerleşim Yeri
K1	Kadın	66	Evli	Tarım işçisi	Lise mezunu	Doğanlar
K2	Kadın	74	Bekar	Pazarcı	Okula gönderilmemiş	Esençay
K3	Kadın	70	Evli	Tarım işçisi	İlkokul mezunu	Menteş
K4	Kadın	65	Evli	Tarım işçisi	İlkokul mezunu	Menteş
K5	Kadın	65	Evli	Pazarcı	İlkokul mezunu	Doğanlar
K6	Kadın	65	Evli	Ev emekçisi	Ortaokul mezunu	Menteş
K7	Kadın	72	Bekar	Tarım işçisi	İlkokul terk	Doğanlar
K8	Kadın	67	Evli	Pazarcı	Ortaokul mezunu	Türbe
K9	Kadın	68	Evli	Tarım işçisi	İlkokul terk	Doğanlar
K10	Kadın	65	Evli	Ev emekçisi	İlkokul mezunu	Turgut
K11	Erkek	76	Evli	Bakkal	Lise mezunu	Turgut
K12	Erkek	74	Evli	Terzi	Lise mezunu	Turgut
K13	Kadın	65	Evli	Ev emekçisi	İlkokul mezunu	Turgut

Tablo 1. Devamı

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Çalışma Durumu	Eğitim Durumu	Yerleşim Yeri
K14	Kadın	66	Evli	Ev emekçisi	Ortaokul mezunu	Esençay
K15	Kadın	80	Bekar	Pazarcı	Okula gönderilmemiş	Esençay
K16	Kadın	66	Evli	Ev emekçisi	Ortaokul mezunu	Esençay
K17	Kadın	65	Evli	Ev emekçisi	Ortaokul mezunu	Köklük
K18	Kadın	69	Evli	Tarım işçisi	Lise mezunu	Fevziye
K19	Kadın	70	Bekar	Ev emekçisi	İlkokul terk	Korucuk
K20	Kadın	65	Evli	Tarım işçisi	İlkokul mezunu	Okçular
K21	Kadın	65	Evli	Ev emekçisi	İlkokul mezunu	Okçular
K22	Kadın	65	Bekar	Ev emekçisi	Lise mezunu	Korucuk
K23	Erkek	65	Evli	Çiftçi	Lise mezunu	Akçaova
K24	Erkek	65	Evli	Emekli	Lise mezunu	Korucuk
K25	Kadın	66	Bekar	Ev emekçisi	Lise mezunu	Yeşilyurt
K26	Erkek	71	Evli	Emekli	Lise mezunu	Menteş
K27	Kadın	68	Evli	Pazarcı	Ortaokul mezunu	Menteş
K28	Erkek	73	Evli	Çiftçi	İlkokul mezunu	Yeşilyurt
K29	Erkek	65	Evli	Emekli	Üniversite	Akçaova
K30	Erkek	66	Evli	Emekli	Lise mezunu	Akçaova
K31	Kadın	72	Bekar	Ev emekçisi	Okula gönderilmemiş	Akçaova
K32	Erkek	68	Evli	Emekli	Üniversite	Fevziye
K33	Erkek	69	Evli	Emekli	Lise mezunu	Akçaova
K34	Erkek	72	Evli	Emekli	Lise mezunu	Köklük
K35	Erkek	69	Evli	Emekli	Lise mezunu	Köklük
K36	Erkek	67	Evli	Çiftçi	Lise mezunu	Köklük
K37	Erkek	80	Bekar	Emekli	İlkokul mezunu	Türbe
K38	Kadın	66	Evli	Ev emekçisi	İlkokul mezunu	Fevziye
K39	Kadın	68	Evli	Tarım işçisi	İlkokul mezunu	Yeşilyurt
K40	Kadın	65	Evli	Ev emekçisi	Lise mezunu	Türbe
K41	Kadın	68	Evli	Tarım işçisi	İlkokul terk	Yeşilyurt

Yukarıdaki tabloda da görüleceği üzere katılımcı kadınlardan 7'si bekar ve bekar kadınlardan biri boşanmış olup 6'sının eşi ölmüştür. Bekar kadınların hepsi çocuklarıyla yaşamaktadır. 14 katılımcı erkekte 1'i eşini kaybetmiş ve bekar; diğerleri evlidir. Bekar olan erkek katılımcı en büyük oğlu ile yaşamaktadır. Katılımcıların aylık hane geliri 11 bin ile 60 bin TL arasında değişmektedir. Katılımcı kadınlardan çalışmaya devam edenler çocuklarına maddi destek sağlarken; ev emekçisi kadınlar çocuklarına yerel yiyecekler de dahil olmak üzere mutfaklarında kullanmaları için çeşitli ürünlerle destek olmaktadır. Bekar olan 7 kadın çocuklarıyla yaşamakta ve bakımlarını çocukları üstlenmektedir. Bekar olan katılımcı kadınlardan 4'ünün eşlerinden kalan bir geliri olmadığı gibi gelir getirecek bir uğraş da bulunmamaktadır; ancak hane içi işlerde hane halkına yardımcı olmaktadır. Bu anlamda bu 4 kadın, yaşlı ev emekçisi konumundadır. Bu çalışma özelinde katılımcı kadınların ekonomik gelire sahip olma açısından erkek katılımcılara göre daha dezavantajlı olduğu yorumu yapılabilir. Katılımcılardan 32'si bahçe ya da tarlalarında kendilerinin tüketeceği ürünleri yetiştirmektedir. Katılımcıların önemli bir kısmı, günümüz Türkiye'sinin ekonomik özellikleri açısından dar gelirli gruplarına girmektedir. Zira katılımcılar, şu anki yaşam biçimlerini daha önceki dönemleriyle kıyaslamakta ve günümüz şartlarının onları zorladığını belirtmektedirler. Bunun yansıması olarak katılımcıların önemli bir kısmının yaşam biçimi oldukça sade, günü kurtarmaya odaklı ve gereklilikler dışında masraf etmemeye dayalıdır. Bu durum, katılımcıların gündelik yaşamlarını ve geçim stratejilerini de etkilemektedir.

Yaşlılıkta Gündelik Yaşam

Bu başlıkta katılımcıların yaşlılıkla birlikte gündelik yaşamlarında değişen deneyimlerinin neler olduğu ortaya konulmak istenmiştir. Bu amaçla katılımcılara öncelikli olarak gündelik hayattaki deneyimlerinin daha önceki ve şimdiki

hali arasındaki farklar; insan ilişkileri, dinlenme, çalışma ve boş zamanları özelinde sorular sorulmuştur. Katılımcılar bu sorulara gelir durumları, bekar ya da evli olmaları, çalışıp çalışmama durumlarına göre cevaplamışlardır. Bekar ve çalışan katılımcıların bazıları için insan ilişkilerinde değişimden çok gördükleri insan sayısının azalması söz konusudur. Bu anlamda bazı katılımcılar gündelik hayatlarındaki pratikleri daha az sayıda ancak çok daha yakın kişilerle birlikte gerçekleştirmektedir.

“Hindi [şimdi] o ölünce de [eşim ölünce] gitmedim pek, hana bir gün on gün [yani belirli bir süre] gitmeyince zaten gitmiyon. Bana kırık olmazlar [incinmezler]. Ben işte oğlanla, çocuklarlayın. Onlarla yer içerin. Bağda bahçedeyim, durulur mu [çalışmak lazım], her şeyi kafamdan hesap ederim. Burdan çıkkanı satarın, pazara giderin. Herkes yatınca yatarın, kalkmadan da kalkarın. Eskiden iş çoğudu şimdi o kadar yok. Daha çok alırdık daha çok yerdik. Eskiden insanda çoğudu şimdi o da yok, biz bizyiz” (K2, Kadın, 74 yaş, Esençay).

“Eşim ölünce çocuklar torunlar; daha çok onlarla vakit geçiriyorum. Evin içindeki işleri yaparım, komşular çağırırsa onların tarlasına, bahçesine yardım etmeye giderim. Gittiğim yerler eş dost hep, tanıdık zaten. Oralarda iş bitince eve dönerim. Yememiz içmemiz ailele birlikte, birlikte pişirir yeriz. Konu komşuya da vakit kalırsa gideriz ama her zaman değil. Herkes meşgul, herkes işte güçte.... Hastaysam dinlenirim, yoksa çalışırım. Eskiden çocuklar küçüktü, tarla işi vardı, şimdi iş daha az. Tüketeceğimizi alırdık, eskiden öyleydi. Çevremizdeki insanlarda azaldı, biz bizyiz, kime gidelim” (K6, Kadın, 65 yaş, Menteş).

Evli olan katılımcıların cevapları, çalışıp çalışmama durumlarına göre farklılaşmaktadır. Hem evli hem de emekli olan bazı katılımcılar için kırsal alan ikinci baharın yaşanacağı yegâne yer anlamına gelmektedir. Bu durum sosyal ilişkilerine ve gündelik yaşamlarına da yansımıştır. Ev emekçileri ya da çalışanlar içinse hayat yoğunluğunu korumaktadır. Bu yoğunluk ise çevrelerinin sınırlı sayıda kişiden oluşmasını getirmektedir.

“Artık evin içindeyim, eskiden tarlaya gidiyordum, şimdi gitmiyorum. Evin içindeyim, evde ne iş olursa onu yapıyorum. Konu-komşu gelirse biz de gideriz. Ama çok sıcak havada ve çok soğuk havada kimseye gidemem. Bahçem var, tavuklarım var; onları da bırakmam. Evde zaten iş bitmez. Dışarıya çıkarsak sadece akraba ya da konu komşuya gideriz o kadar. Gidilecek gibi değil bir de biz kendimiz işte. Eskiden geçinmek kolaydı, şimdi öyle değil” (K8, Kadın, 67 yaş, Türbe).

“Şöförlükten sonra çiftçilik yapıyorum, tarlada işim varsa erkenden kalkarız tarlaya gideriz, sonra eve döneriz, yeme içme tabi birlikte ama uykusu olan yatar. Yani işte, eş dostla rastlaşırız ama o kadar. Tarla işleri ne kadar izin verirse o kadar görüşürüz. Eskiden daha mı iyiydi; herhalde daha iyiydi, daha iyi daha çok alıyorduk daha çok vakit geçiriyorduk. Şimdi insan da azaldı, çocuklarla biz; bir de yakındaki komşular kaldık” (K11, Erkek, 76 yaş, Turgut).

“Emekli olduktan sonra, zaten çocuklarda evlenip iş bulup gittiği için kendi evimizde, eşimle vakit geçiyor. Eşimle yürüyüş yaparız, kitap okuruz. Akrabalara da uğrarız yürüyüş sırasında tabi ki. Ben evde eşime de yardımcı olurum ev işlerinde; e iki kişiyiz sonuçta. Vakit geçirmek için ilçe ve il merkezine de gideriz. Her şeyi birlikte yaparız, yeme-içme, uyuma. Ama en çok gezeriz. Yani ben bu zamana kadar çok çalışmamın sefasını sürüyorum diyebilirim. Eskiden çalışıyordum her şey ona göreydi şimdi emekliliğe göre. Ama tabi ekonomik olarak her şey daha farklı, daha dikkatliyiz” (K29, Erkek, 65 yaş, Akçaova).

Katılımcılara yaş almayla sosyal çevrelerindeki insanların sayısının azalması arasında bir ilişki olup olmadığı sorulmuştur.

“Genç değiliz artık, çok insan da yani nasıl söyleyeyim, ben çok dert etmiyorum ama o eskidendi. Az olsun öz olsun” (K36, Erkek, 67 yaş, Köklük).

“Bizim çevremiz belli, yani görünce selamlaşır konuşuruz ama ben artık kalabalıkla yapamıyorum” (K30, Erkek, 66 yaş, Akçaova).

“Herkesin işi gücü var, biz seradayız çoğu zaman ya da cevizde, olmadı ev işi var. Öyle çok vakit yok; gideyim, geleyim, görüşeyim. Gençlikteydi her şey” (K22, Kadın, 65 yaş, Korucuk).

Yaş almayla birlikte sosyal ilişki ve etkileşimlerinde azalma yaşayan bireylerle ilgili yapılan çalışmalarda (Canatan, 2016, s.142; Görgün Baran, 2016, s.82) bu durumun yaşlı bireylerde sosyal dışlanma ve yalnızlık duygusunu ortaya çıkaracağına dair bulgular elde edilmiştir. Dericioğulları-Ergun ve Akyıldız (2017), çalışmalarında yaşlılık dönemi ile yalnızlaşma arasındaki ilişkiyi ortaya koymuşlar ve yaşlıların önemli bir kısmının çocuklarına, akrabalarına ya da yakın çevresine yük olma kaygısı taşıdığını, bu durumun da başkalarıyla iletişimden kaçınmalarına neden olabileceğini bulgulamışlardır. Bu çalışmada ise katılımcılar yaş almayla beraber gündelik hayatlarını eskisine oranla daha az sayıda insanla geçirmelerinin sebebi olarak bireysel meşguliyetlerini öne sürmüşlerdir. Bunun üzerine katılımcılara acil durumlarda (tıbbi, ekonomik, sosyal vb.) kimlerden yardım aldıkları sorulmuştur. Katılımcılar hane içindeki aile

bireylerinden sonra en çok komşularından yardım alma eğilimindedirler. Katılımcıların komşuları ise akrabalarından oluşmaktadır. Çalışmaya katılan katılımcılara sosyal destek mekanizmalarından yani aile, çalışma arkadaşları ve yakın arkadaşlarının varlığının ve desteğinin öneminden bahsedilmiştir. Bu durum Walsh'ın (2012, s. 348) yaşlı bireylerin kırsal alanlarda sosyal destek mekanizmalarından uzakta oldukları yorumunu akla getirmektedir. Katılımcılar sınırlı sayıda insanla görüşmelerini kendi tercihleri olarak yorumlamışlar; yaşadıkları yerin ve yaşam biçimlerinin görüştüğü kişi sayısını etkilediğini öne sürmüşlerdir. Bunun üzerine katılımcılara az sayıda insanla görüşmeye etki eden başka faktörler olup olmadığı da sorulmuş ve göç etme ile ilgili sayısal bilgiler paylaşılıp bu soru ayrıntılandırılmıştır. Katılımcılar bunun üzerine göçün içinde buldukları alanlarda yaşayan bireylerin sayısında azalmaya etki ettiğini ifade etmişlerdir. Katılımcılar özellikle genç nüfusun evlilik, eğitim, iş bulma gibi nedenlerle buldukları yerlerden başka merkezlere göç ettiklerini belirtmişlerdir¹. Katılımcılar bunun için birbirinden farklı iki nedeni dillendirmişlerdir. Birinci neden olarak gençlerin kırsal alanlarda gereken sorumluluğu almak istememeleridir; ikinci neden ise sistemin gençleri göçe mecbur bıraktığıdır.

“Herkesin uygun tarlası var. Gençler gittiği için buralarda bu işlerde çalışan genç yok. Buradan gidenlerin hepsinin evi var, bahçesi, tarlası var ve çoğu gidip bir de kira ödüyor. Hep büyük şehirlere kaçtılar. Genelde okuyarak kaçıyorlar. Eğer buradaysalar da tarlaya gitmiyorlar. Sonra da iş yok diyorlar. Çalışmazsan iş olmaz zaten” (K18, Kadın, 69 yaş, Fevziye).

“Gençler iş imkânı olmadığından köyden kaçıyorlar. İş imkânı olsa zaten gitmez, giden de geri gelir. İş imkânı nasıl olur? Fabrika olur veya gıda üretimi için seralar, tesisler, meyve-sebze depolama tesisleri buralarda insanlar çalışabilir. Çevrede sadece mermer fabrikası var ona da okumayan gençler gidiyor. İş imkânı sağlanırsa hepsi geri gelir” (K11, erkek, 76 yaş, Turgut).

Katılımcılar gençlerin kırsal alandan göç etmelerini genel olarak olumlu bulmamaktadır. Bu anlamda kırsal alanların göç vermesi ve kırsal alanlarda gençlerin yokluğunun pek çok olumsuz etkisinin yanında yaşlıların yaşamlarında da daha fazla sorumluluk almalarını getirdiğine dair yorumlar olmuştur. Katılımcılar kırsal alanların ve kendi yaşamlarının gençlerle çok daha iyi olacağı konusunda da hemfikirdir. Küçük (2016) çalışmasında, kırsal alanda yaşlıların ihtiyaçlarına yönelik vurguda bulunmuş ve yörede altyapı-üstyapı ihtiyaçlarının giderilmesinin yanı sıra, gençleri kırsal alanlarda tutacak yatırımların gerekliliğinden bahsetmiştir. Bu çalışmada da kırsal alanda yaşayan yaşlılar, gençlerin istihdamına yönelik yatırımlara olan ihtiyaçtan bahsetmişlerdir. Azalan birey sayısı ve daralan sosyal çevrenin tespitinin ardından bu başlık altında sorulan son soru katılımcıların gündelik ihtiyaçlarını nasıl giderdikleri ve bu ihtiyaçların giderilmesinde herhangi bir destek alıp almadıklarıdır. Burada asıl merak edilen nokta yaş almayla birlikte başta fiziksel olarak ve ikincisi de ekonomik olarak ihtiyaçlarını gidermede bir kayıp ya da azalma yaşayıp yaşamadıklarıdır. Kadın katılımcılar erkek katılımcılara göre ihtiyaçlarını gidermede maddi ve fiziksel olarak eskiye oranla durumlarının daha kötü olduğundan bahsetmişlerdir.

“Yaşlanınca her şey değişti tabi, uyuyamıyorsun, uyudun mu zor uyanıyorsun. Eskisi gibi gücün olmuyor. Elinden tutan yoksa zor her şey. Ne bileyim bizler... eskiden yok değildi... vardı. Eşimden Allah razı olsun, öldü emekli kaldı ama emekli maaşı ile geçim zor. Genç olsan bir işe gir, tarla da çalış. O da bu yaşta olmaz. Ben tek başıma, tek maaşla günümüz şartlarında ancak geçiniyorum. Yaşlılık her şeyi olumsuz etkiliyor. Senin gibi gençler olsa iyi olur, yani bir elinden tutan” (K19, Kadın, 70 yaş, Korucuk).

“Her işi kendim yapıyorum, ev olsun, tarla olsun. Yetmiyor, mecbur kendi tarlamız, kimi çağırırım. Tarla işi için çağırırsak yardıma gelen olur ama herkesin kendi işi de var. Benim için de yaşlandıkça da her şey daha zor oluyor. Pahalılıktan bahsetmiyorum bile... Onu hiç demiyorum. Gençlikte tabi daha kolaydı her şey. Genç, sağlıklı insana çalışmak zor değil, bizim zamanlarımız da böyle değildi, tavuk, yumurta bile yeterdi. Şimdi daha zor her şey. Yardım eden olursa iyi olurdu, tek başına tüm iş nereye kadar” (K14, Kadın, 66 yaş, Esençay).

“Ev işleri için kızlarımı çağırıyorum tabi ki, her şeyi de tek yapamam, eskidendi hem tarlaya git hem eve gel hem hayvana bak hem çocuğa bak. Şimdi çocuk yok, hayvanda azaldı ama ben de yaşlandım. Çağırırım, gelirler işin ucundan tutarlar. Yaşlanmak böyle işte. Şimdi bir de pahalılık var, biz kendimize yetmeye çalışıyoruz ama her şey pahalı, anlayacağın hiçbir şey eskisi gibi değil” (K38, Kadın, 66 yaş, Fevziye).

Erkek katılımcılar ise bu soruya evli olup olmama ve yaşlarına göre farklı cevaplar vermişlerdir. Bazıları için bu yaşta rahat yaşamak için fazla enerjiye, başkalarına ve paraya ihtiyaç bulunmamaktadır. Bu cevabı veren iki erkek katılımcı, üniversite mezunu ve emeklidir.

¹TÜİK verilerine göre 2008–2023 yılları arasında Muğla'ya başka illerden 512.146 kişi göç etmişken 674.534 kişi Muğla'dan başka illere göç etmiştir. Bu anlamda Muğla göç aldığı gibi göç verende bir il olma özelliğindedir. <https://nip.tuik.gov.tr/?value=IllerArasiGoc> (2023c)

“Değişen şeyler elbette oldu, yürümeden uyumaya ama şimdi her şey daha anlamlı, daha güzel. Onu fark etmek için durmak gerekiyormuş. Biz kendi ihtiyaçlarımızı kendimiz görüyoruz. Elbette maddi, fiziksel ve psikolojik olarak eskisi gibi değil. Ama çok şükür biz hanımla birbirimize yetiyoruz” (K29, erkek, 65 yaş, Akçaova).

“Her şey daha sakin, eskiden curcunaydı; ev, iş, çocuklar derken geçti gitti. Şimdi her şey belli, durup dinlenebiliyorsun. Hayatın geçte olsa tadını da çıkartabiliyorsun. Ev daha sakin tabi bir Köroğlu bir Ayvaz. Günümüz belli gecemiz belli” (K32, Erkek, 68 yaş, Fevziye).

Bazı katılımcılar yaşlılıkla birlikte insanın her şeye muhtaç olduğunu ve bu nedenle her şeyin daha keyifsiz ve zor olduğunu belirtmiştir.

“Önceden böyle değildi; yaşlılıkta her şeyi zor, yaşlandıkça daha da zor. Eşim ölüp tek kaldığım için mecbur çocuklarla yaşamaya başladım. Onlarla yaşamak zorundasın, hanım olsaydı böyle olmazdı ama onu da kaybettik, tek kaldım. Her şey zor” (K37, erkek, 80 yaş, Türbe).

“Yaş aldıkça pek çok şey zor, bu dönemde gerçi herkese her şey zor. Çocuklar, torunlar için mecbur dayanıyorsun, çalışıyorsun hastada olsan yorgunda olsan. Biraz keyifsiz olunca da olay çıkıyor, rahat rahat şikâyet edemiyorsun. Biraz hasta oldun mu zaten ... İşte o zaman gör...” (K26, erkek, 71 yaş, Menteş).

Davran ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada (2020) yaşlı erkeklerin kırsal alanlarda daha çok sorun yaşadığı, yaşlı kadınların ise sosyal yardım konusunda daha avantajlı olduğu bulgulanmıştır. Bunun karşısında Gurumoortly ve Thirumalraja (2015) kırsal alanda yaşlı kadınların ekonomik ve manevi destek eksikliği ile kötü sağlık koşulları nedeniyle mağdur olduklarını bulgulanmışlardır. Bu çalışmada da yapılan gözlemler ve saha notlarından hareketle kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre daha fazla sorumluluğa sahip olduğu ve bu sorumlulukların önemli bir kısmını tek başlarına gerçekleştirdikleri bulgulanmıştır. Kadınlar evde, bahçede, tarlada çalışmakta ve hatta bazıları torunlarına da bakmaktadır. Bu durum onların erkeklere oranla daha çok sorunla mücadele etmelerini gerektirmektedir. Bu anlamda bu çalışmada, kırsal alanda kadınların ekonomik, sosyal ve psikolojik olarak daha fazla desteğe ihtiyaç duyduğu bulgulanmıştır.

Geçinme Stratejileri ve Geleceğe Dair Tutumlar

Katılımcılara gündelik yaşam için oldukça önemli olan geçinme stratejileri, başta mutfak masrafları olmak üzere sağlık, giyinme ve boş zaman aktivitelerine ayırdıkları bütçeler özelinde sorulmuştur. Bu sorularla yaşlı bireylerin yaşlılığın getirebileceği ekonomik, tıbbi, fizyolojik ve psikolojik durumlarla başa çıkabilme durumlarına odaklanılmıştır. Çalışan katılımcılar daha çok ekonomik durumlarıyla ilgili bilgi verirken sağlık sorunlarından da bahsetmişlerdir. Emekli olan, ev içinde ya da dışında çalışmayan katılımcılar gençlik ve yaşlılığı hastalık-sağlık ilişkisine göre değerlendirmişlerdir. Ancak katılımcılar çalışmaya devam etseler de etmeseler de günümüz ekonomik koşullarının eskisine göre daha zor olduğunu belirtmişlerdir.

“Ben tarlada çalışıyorum ama terzilikte yaptım bekarken. Üstüme başıma pek bir şey almam, alıp ne yapayım yeter bana, çok şey yaparsam da dikerim giyerim. Ama evdi, mutfaktı o önemli, ondan kesmem. Çocuklar bir şey dedi mi alırım gerekliyse. Öyle çok masrafımız yok. Sağlık için de fitik var; çok eğilip kalktığım için, doktora gidiyorum, fizik tedaviye. Gençken bunları düşünmüyorsun ki, neyine. Gençken farklı ama şimdi düşünmen lazım. Geçimlik daha zor tabi. Bazen yetmiyor, bazı şeyleri kısıyoruz. Ekiyorsun mazottu, ilaçtı, yorgunluktu ama para etmeyince psikolojinde bozuluyor. İşte gençken düşünmezsin ama şimdi düşünmen şart” (K1, Kadın, 66 yaş, Doğanlar).

“Gençken tabi ki her şey farklı, şimdi öyle değil bir kere daha çok ve sık hastaneye gidiyorsun. Ben gençken hastaneye gittiğimi bilmem. Yaşlanınca tabi ki psikoloji değişiyor bazı şeyler artık tahammül edilir gibi değil mesela, saygı da duyuyorsun. Biz emekli maaşıma göre yaşıyoruz ama torunlar için, çocuklar için bir şeyler yapmaya çalışıyoruz. Günümüz şartlarında daha zor her şey ama mutfak, giyinme gibi şeylere daha az para harcıyorsun, bak burası önemli. Tatil deyip bir yere gitmeyiz ama çocuklar gelince denize gitmek isterler, gideriz” (K26, Erkek, 71 yaş, Menteş).

“Gençken başka yaşlılıkta başka, hastalık var, yorgunluk var. Kalkıyorsun ediyorsun ama eskisi gibi değil. Giyinme, gezme öyle yok bizde. Ben gitmem pek gezmeye, denize; çocuklar torunlar gider. İşte eskisi gibi değil geçim de zor, her şey ateş pahası. Gençliğimi de pek hatırlamıyorum ama böyle değildi” (K40, Kadın, 65 yaş, Türbe).

“Yaşlanınca pek bir şeyin keyfide olmuyor, tabi hastalık var, eskisi gibi değilsin bir kere. Biz dikkat ediyoruz her şeye çok. Pahalılıkla ilgili konuşmak bile içimden gelmiyor, ilaç için bir lira verdiğim günleri anlatayım sana. Keyifli günler geçirecek bir zaman da değil. Biz üç kişi çalışıyoruz ben buradayım, oğullarım Dalaman’da çalışıyorlar; bir ev bir araba dışında şu an bir şeyimiz yok, her şey çok pahalı” (K33, Erkek, 69 yaş, Akçaova).

“Ben emekliyim. Ortaca da tarımsal kooperatifinden memur olarak çalıştım, çok şükür o zamanlardan kalan şeylerimiz var. Sağlık eh işte, her şeye dikkat etmek gerek artık. Kendimiz yetiştiriyoruz narenciye olsun, süt-yoğurt

olsun. Ama limon, portakal para etmedi [limonun kilosunun geçen ay 100 TL olduğu anımsatıldı] ...o size 100 TL, bizim yetiştirdiğimiz ürünler para etmedi mazot, gübre, zirai ilaçlar çok pahalı ama cebimize girmeden çok çıkan var üretici olarak. Böyle olunca yoruluyorsun, keyfin kalmıyor, yaşlılıktan çok bunlar sorun. Bir yere gitmek değil de işler yolunda gitsin” (K20, Kadın, 65 yaş, Okçular).

Katılımcılar diğer başlıklardaki sorulara da bu soruya da genel olarak ekonomi nüanslı cevaplar vermişlerdir. Kırsal alanda geçinmenin zorlukları ve bu zorlukların gittikçe artıyor oluşu, verilen cevapların ortak noktasını oluşturmaktadır. Katılımcılar, bu ekonomik zorluklarla çeşitli şekillerde baş etmeye çalışmaktadırlar. Bunların en önemlisi, daha dikkatli harcama yapmak, biriktirebildikleri kadar para biriktirmek ya da varsa birikimlerini dikkatli kullanmaktır. Bunların dışında, bir tür geçinme stratejisi de belirli kaynaklara sahip olmak ya da bu kaynaklara sahip olan kişilerden uygun fiyatlı ürün satın almaktır. Bazı katılımcılar ürün sahiplerinin satamadıkları ürünleri kendilerine yakın ilişkileri nedeniyle ücretsiz verdiklerini ya da az bir ücretle sattıklarını belirtmişlerdir. Bu anlamda bahçelerinde ya da tarlalarında sebze, meyve, tahıl, narenciye, küçükbaş hayvan ve süt ürünleri için büyükbaş hayvan yetiştirebilmeleri ya da bunları yetiştiren kişilerden uygun fiyata bu ürünleri temin edebilmeleri özellikle mutfak masraflarının görece daha az olmasını sağlamaktadır. Katılımcılar, sırf bu durum nedeniyle kırsal alanın günümüz şartlarında yaşanılacak yegâne yer olduğunu belirtmişlerdir. Bunun üzerine katılımcılara kendilerini, çevrelerini ve ülkenin geleceğini nasıl gördüklerine dair sorular yöneltilmiştir. Yukarıdaki cevaptan da anlaşılacağı üzere katılımcılar buldukları yerlerden oldukça memnundurlar. Geçinebilecekleri yer olması yanında buldukları alanların sakin olması, temiz olması ve pek çok yere ulaşımın kolay olması onlar için avantajlıdır. Ayrıca aile hekiminden muhtarlarına kadar pek çok kişi ile rahat görüşmeleri de bu duruma etki etmektedir. Güler ve arkadaşları (2016) ve Weil (2017) de çalışmalarında yaşlı bireylerin kırsal alana aidiyet duymalarına dair bulguları ortaya koymuşlardır. Katılımcılar her ne kadar kendileri ve çevreleriyle ilgili daha olumlu konuşsalar da ülkenin geleceğine dair kötümser bir tutum sergilemektedirler.

“Ben evimden, çevremden memnunum. Bu yaşta başka yerde yaşayamam. Memleket için mi? Eskiden böyle değildi, şimdi gençlerde çok farklı. Evet her şey pahalı, iş bulmak zor ama devir biraz kötü, ben iyi görmüyorum. Kooperatife iki çocuk gelmişti, öğrenci, onlar çalışkan çocuklardı ama iş yok onlar içinde. İş yok derken kalıcı iş. Ama bazıları da var ki çalışmayalım köşeyi dönelim diyor, o köşenin çok kalabalık olduğunu bilen de yok. Bence bu pahalılık ve bu gençlikle işler iyi gitmez” (K28, Erkek, 73 yaş, Yeşilyurt).

“Bizim buralar güzeldir, yazı ayrı kışı ayrı. Ben elbette köyümü seviyorum. Burada yaşamaktan memnunum. Ülkenin durumunu ben iyi görmüyorum, biz bir şekilde geçiniyoruz, iyi kötü bu ev dönüyor. Ama buranın dışını iyi görmüyorum. Haberlerde cinayetten, hırsızlıktan, dolandırıcılıktan geçilmiyor. Durum pek iyi değil” (K17, Kadın 65 yaş, Köklük).

“Burası sadece tarımsal açıdan değil tarihi turistik açıdan da güzel bir yer. Biz iyiyiz çok şükür, birikimlerimiz var. Zamanında çalıştık, biriktirdik, bugünlerde rahat edelim diye. Evet her şey pahalı, Allah’ım herkese geçinmeyi nasip etsin, çünkü gittikçe zorlaşıyor her şey. Aynı şeyi ülke geneli için söyleyemem, bence işler daha da kötüye gidecek gibi” (K12, Erkek, 65 yaş, Turgut).

Bu sorulardan sonra son olarak yerel bir alanda yaşayan yaşlı bireyler olarak hem yerel yönetimlerden hem de merkezi yönetimden beklentileri sorulmuştur.

“Her şey gittikçe pahalı hale geliyor; mazot, tohum, gübre. Daha çok yardım gerekiyor, ektiğimiz para etmiyor. Biz üretmesek olur mu? Önce çiftçiye destek. Yaşlılık içinde ulaşım ve sağlık giderleri için daha çok yardım olabilir” (K23, Erkek, 65 yaş, Akçaova).

“Yalnız yaşayan yaşlılar için özellikle evlerinin içi için yardım edilmeli bence, kadınlar belki bir şekilde yapıyor ama erkeklere yardım edilmeli. Konu komşuyla olacak gibi değil. Sağlık taraması daha sık yapılabilir, yağmur yağınca yollar bozuluyor, su kesiliyor. Bunlara da çözüm bulunmalı” (K13, Kadın, 65 yaş, Turgut).

“İnsana değer verilmeli önce, sağlık konusunda daha çok yardım, yaşlılarla ilgili özellikle ekonomik geçinmeye dair destek” (K32, Erkek, 68 yaş, Fevziye).

“Önce yerelle merkez anlaşmalı, çok kopuk. Sonra yaşlıların ihtiyaçları tespit edilmeli. Niye? Benim derdim ucuz mazot, gübre, komşumun derdi sağlık, mutfak gideri. Farklı ihtiyaçlar tespit edilip ona göre yardım edilmeli. Yaşlı var yaşlı var” (K30, Erkek, 66 yaş, Akçaova).

“Berbat bir durum, geçim zorluğu çekiyoruz. Sadece emekli maaşımız var. Gezmeye, yemeğe, tatile gidemiyoruz. Ancak ihtiyaç karşılıyor; o bile zor memlekette” (K21, Kadın, 65 yaş, Okçular).

Sonuç olarak yaşlı bireyler başta ekonomik olmak üzere sağlık ve ulaşım konusunda gerekli yardımların öneminden bahsetmişlerdir. Yaşlı bireyler bununla birlikte yapılacak yardımların gençleri kırsal alanlarda tutacak kadar etkili olmasını da beklemektedirler. Kırsal alanlarda gerek gençlere gerekse de yaşlılara yönelik yapılan projelerin ve desteklerin onların

refahını gözetmesine rağmen yine de başta sağlık olmak üzere altyapı yatırımlarının artırılmasına yönelik taleplerin dile getirilmesi söz konusu yardım ve iyileştirmelerin ilgili kişilere ulaşması konusunda çeşitli engellerin olduğunu göstermektedir. Bu nedenle öncelikli olarak söz konusu yardımların ihtiyaç sahiplerine ulaşip ulaşmadığına bakılmalı; varsa aksaklıklar tespit edilmeli ve bu aksaklıklar giderilerek gerçek yardımlar gerçek muhataplarına ulaştırılmalıdır. Böylece merkez bölgelerle kırsal bölgeler arasındaki başta ekonomik olmak üzere sosyal ve kültürel farklılıklar azaltılabilir. Bununla birlikte katılımcılar yerel yönetimlerle merkezi idarenin kopukluğundan da bahsetmişlerdir. Söz konusu sorunların giderilmesinin ilk koşulu olarak yerel yönetimlerle merkezi yönetimlerin uyumlu hareket etmeleri gerektiği de görüşmelerde ortaya çıkan bir diğer durumdur.

Değerlendirme ve Sonuç

Türkiye’de yaşanan siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, teknolojik ve tıbbi dönüşümlerle birlikte ortalama yaşam süresi uzamış ve yaşlıların toplam nüfus içindeki oranı artmıştır. Yaşlı bireylerin sayısındaki artış ise toplumsal açıdan başta istihdam, çalışma/emek, eğitim ve özellikle sağlık alanında dönüşümleri beraberinde getirmiştir. Bu değişim ve dönüşüm, pek çok bilimsel alanın dikkatini çekmiştir. Sosyal bilimler ve sosyoloji alanında yapılan araştırmaların önemli bir kısmı, kent merkezi özelinde yaşlı bireylerin sorunlarına yöneliktir. Ancak yine pek çok çalışma göstermektedir ki yaşlılıkla ilgili mekâna ve coğrafi bölgeye duyarlı olan çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Zira toplumsal dönüşümler ve göç nedeniyle kırsal alanın yaşlanması olgusu kendisini gün geçtikçe daha çok hissettirmektedir. Bu hassasiyetlerden hareketle tasarlanan çalışmanın kavramsal çerçevesi ve alan soruları oluşturulurken eleştirel yaşlılık kuramlarından olan ve cinsiyete duyarlı olan feminist yaşlılık kuramı, sosyal eşitsizliğin yaşlılara yansıma biçimlerini odaklanan eleştirel gerontoloji ve toplumsal koşullar ile ekonomik gelir eşitsizliğinin yaşlı bireylere olan etkisini merkeze alan politik ekonomi kuramları dikkate alınmıştır. Çalışmada, nitel araştırma tekniklerinden faydalanılmış ve Muğla’nın kırsal bölgelerinde yaşayan; 65 ve üzeri yaşa sahip 27’si kadın, 14’ü erkek 41 gönüllü katılımcı ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Saha çalışması, gözlem ve saha notlarından elde edilen bulgular sosyolojik bakış açısı ve eleştirel yaşlılık kuramlarından hareketle yorumlanmıştır. Çalışmada kırsal alanda yaşamlarını sürdüren yaşlıların gündelik yaşam pratikleri, geçinme stratejileri ve yaşama dair tutumlarına dair bulgular elde edilmiştir.

Çalışmada elde edilen ilk bulgu, kırsal yaşlı yalnızlığına dairdir. Başka bazı çalışmalarda, yaşlılığın getirdiği dönüşümler nedeniyle yaşlı yalnızlığının ortaya çıktığı ve bu durumun yaşlı bireyleri olumsuz etkilediği bulgulanmıştır. Söz konusu çalışmada, katılımcılar bu durumu kendi tercihleri olarak ortaya koysalar da yaş almayla birlikte gündelik hayat pratiklerini az sayıda ancak çok daha yakın kişilerle birlikte gerçekleştirdikleri; sosyal ilişkilerinde ve etkileşimde azalma yaşadıkları bulgulanmıştır. Yaşlı bireylerin toplumsal yaşama aktif katılımı, yaşam kalitesinin artması ve gündelik yaşamı idame ettirmesinde sosyal çevrenin desteğinin olumlu etkisi bilinen bir gerçektir. Bu nedenle kırsal alanda yaşayan yaşlı bireylerle ilgili yapılacak iyileştirme ve projelerde onların sosyal desteğe düzenli temaslara erişimine öncelik tanınmalıdır. Bu doğrultuda, yani yaşlı yalnızlığından hareketle elde edilen bir diğer bulgu, yine pek çok çalışmada da ortaya çıkan, genç nüfusun kırsal bölgelerden göçünün ekonomik ve sosyo-kültürel olarak olumsuz etkileri ve geride kalan kişilerin sorumluluklarında artışa neden olmasıdır. Çalışmada ayrıca yaşlı bireylerin sosyal destek mekanizmalarına olan ihtiyacıyla birlikte altyapı ve üstyapı yatırımlarının doğru değerlendirilerek gençleri kırsal alanda tutmanın yollarının bir an önce işler hale getirilmesinin gerekliliği de ortaya çıkmıştır.

Çalışmada elde edilen bir başka bulgu feminist yaşlılık kuramı, eleştirel gerontoloji ve politik ekonomi kuramının dikkat çektiği ve yapılan pek çok çalışmanın da öne sürdüğü üzere kırsal alanda yaşayan yaşlı bireylerin günümüz ekonomik şartlarında gittikçe daha fazla oranda yoksulluk ve yoksunlukla karşı karşıya kaldığı ve bu durumun ise onları daha kırılgan hale getirdiğidir. Bu çalışmada da katılımcıların önemli bir kısmının dar gelirli grubuna girdiği ve bunun ortaya çıkardığı zorluklarla çeşitli stratejilerle kendilerinin baş etmeye çalıştığı bulgulanmıştır. Bu bağlamda katılımcıların yaşam biçimleri oldukça sade, günü kurtarmaya odaklı ve gereklilikler dışında masraf etmemeye dayalıdır. Kırsal yaşlılık, yoksulluk ve yoksunluk ilişkisinin yarattığı kırılganlığın bireysel çabalarla giderilmesinin zorluğu ve bu konuda sürdürülebilir politikalara ihtiyaç olduğu, elde edilen bir diğer bulgudur. Yine bu duruma feminist yaşlılık kuramı ve onun özelinde toplumsal cinsiyet eşitsizliği açısından bakıldığında, kadın katılımcılarla erkek katılımcılar arasında belirli farklar olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların özellikle eğitim seviyesi, düzenli bir ekonomik gelire sahip olma ve sigortalılık durumuna bakıldığında kadın katılımcıların sosyo-ekonomik olarak erkek katılımcılara göre daha dezavantajlı olduğu bulgulanmıştır. Katılımcı erkeklerden sadece ikisi ilkökul mezunu ve diğerleri daha üst seviyede eğitim almışken katılımcı kadınlardan sadece ikisi lise mezunudur ve diğerleri bu düzeyin altındadır. Yine katılımcı erkeklerin hepsi sigortalıyken katılımcı kadınlardan sadece sekiz tanesinin sigortası bulunmaktadır. Dahası, kadın katılımcıların önemli bir kısmı ev emekçisidir ve düzenli bir gelirleri bulunmamaktadır. Ancak çalışan yani tarım işçisi ya da pazarcılık yapan kadınların da ev içi sorumluluklarında herhangi bir azalma olmadığı gibi aylık gelirleri hane içi masrafların giderilmesinde kullanılmaktadır. Bu anlamda kırsal bölgelerde yaşayan yaşlı kadınlar, ekonomik ve sosyal

anlamda ikincil plana itildikleri gibi toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden de etkilenmektedirler. Bu nedenle kırsal alanda yaşayan yaşlı bireylerin ihtiyacına yönelik projelerin toplumsal cinsiyete duyarlı olmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Çalışmada elde edilen son bulgu ise merkezi yönetimlerle yerel yönetimlerin eş güdümlüyle ilgilidir. Kırsal alanların yerinde kalkınmasının ve yoksulluğu önlemenin ilk şartı etkili yönetim olduğu için yerel ve merkezi yönetimlerin birlikte hareket etmesi önemlidir. Zira çalışmanın sahasında kırsal alanlara yönelik çalışmalar ve yardımlar bilinmesine rağmen, bu konularda yaşanan sorunların varlığı, yardımların gerçek muhataplarına ulaşmadığını ortaya çıkartmaktadır. Başka pek çok araştırma da ortaya çıktığı üzere kırsal alanların kalkınmasına yönelik yardımların ancak ve ancak gerçek muhataplarına ulaşmasıyla merkez ve kırsal bölgeler arasındaki ekonomik, sosyal ve kültürel farklılıklar azaltılabilir. Böylece sonuç olarak denilebilir ki kırsal alanlarda yaşayan yaşlı bireylerin başta sağlıklı yaş alması olmak üzere yaşamlarını devam ettirebilmeleri için sosyal destek mekanizmalarının işler hale getirilmesi, altyapı ve üstyapı yatırımlarının doğru ve etkili şekilde yapılması, merkez bölgelerle kırsal bölgelerin ilişkilerinin daha sağlıklı olması ve eşgüdümünün sağlanarak istihdam olanaklarının artırılması gerekmektedir.

Beyanlar

Etik Kurul Onayı: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu – 2’den onay alınmıştır (Karar no: 240087/76, tarih: 20.08.2024).

Katkı Beyanı: Tek yazarlı olan bu çalışmanın tüm aşaması şahsım tarafından gerçekleştirilmiştir.

Çıkar Çatışması: Yazar bu makale ile ilgili olarak herhangi bir çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Çalışma için hiçbir kurum ya da kişiden finansal destek alınmamıştır.

Kaynaklar

- ALPTEKİN, D. (2011). Gerontososyoloji ekseninde yaşlılık sürecinin sosyo-ekonomik boyutları. *Yardım ve Dayanışma*, 2 (3), 7–15.
- CANATAN, A. (2016). Yaşlılıkta sosyal ilişkiler ve kuşaklararası etkileşim. H. Ceylan (Ed.), *Yaşlılık sosyolojisi içinde (s. 139–157)*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- DAVRAN, M., TOK, N., (2018). Kırsal kesimde yoksulluk algısı ve yaşam memnuniyeti (Powerty perception and life satisfaction in rural area). *Journal of Social And Humanities Sciences Research*, vol.5, no.25, 2140–2152.
- DAVRAN, M., SEVİNÇ, M. R., CANÇELİK, M., (2020). *Şanlıurfa iline bağlı köylerde yaşayan yaşlıların demografik ve sosyo-ekonomik durumları ile yoksulluk ve yaşlılık algıları. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Vol.19, 1–17.
- DERİCİOĞULLARI ERGUN, A., AKYILDIZ, D. (2017). Yaşlıların gündelik yaşam pratikleri ve sosyal algılar: Menemen örneği - Everyday life practices and social perceptions of the elderly: example of Menemen. *Mehmet Akif Ersoy University Journal of Social Sciences Institute*, 9(22), 500-509. <https://doi.org/10.20875/makusobed.364016>
- DONG, H. N. (2020). Subjective well-being and intergenerational support exchange in old age in rural Vietnam. 69-91. doi: 10.53098/WIR032019/04
- DUVAN, M. K. ve KANTAR DAVRAN, M. (2023). *Yaşlılık olgusu ve kırsal alanda yaşlılık*. Akara: İksad Yayınları.
- ESTES, C. L. (2001). *Social policy & aging: a critical perspective*, Thousand Oaks, Calif, Sage Publications
- GÖRGÜN BARAN, A. (2016) *Yaşlılık sosyolojisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- GURUMOORTHY, R., THIRUMALRAJA, D. (2015). Reflection of rural elderly women on welfare schemes: expectations and reality. *Indian Journal of Applied Research*, 5(4).
- GÜLER, Z., GÜLER, N., ÖZSEL, D. (2015). Arafta kalan yaşlılar: kırdan kente göçün yaşlılara etkisi. *Sosyoloji Konferansları*. 52(2): 685–713.
- GÜLER, Z., GÜLER, N., ÖZSEL, D. (2016). Kırsal kesimde yaşlı kadın olmak. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 1(2): 86–100.
- KURTKAPAN, H. (2018). Yaşlılık sosyolojisi kuramları için bir çerçeve denemesi, F. Yamaner ve E. Eyüpoğlu (Der.), *İnsan, Toplum ve Spor Bilimleri Araştırma Örnekleri içinde (249–271)*, Ankaa: Nobel Akademik Yayıncılık.
- KÜÇÜK, M. (2016). Kırsal alanlarda yaşlı yerel halkın karşılaştığı sorunlar: Konya İli Derebucak İlçesi üzerine bir inceleme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1): 29–48.
- LI, S., ZHU, D. (2022). Old-age poverty in rural China in the new century. 176-195. doi: 10.4337/9781800888982.00017
- MSKÜ (2006). *MSKÜ bilginin sevgiyle bütünleştiği bilge üniversite*. Muğla: MSKÜ yayınları
- ÖZGÜR, Ö., SABBAĞ, Ç. (2013). *Kırsal alanda yaşlılık*. Adıyaman: SABEV.

PADMORE, A., AMOAH., D., PHILLIPS., D. P. (2020). Rural ageing in low- and middle-income countries. 79-92. doi: 10.4324/9781003019435-10

PHILLIPSON, C., BAARS, J. (2007) Social theory and social ageing, ageing in society: european perspectives on gerontology, (Ed.) John Bond, Sheila Peace, Freya Dittmann Kohli, Gerben Westerhof, 3rd edision, Los Angeles: Sage, s. 68–84.

SHEN.S., LI.F., KIPKORIR TANUI. J. (2012). Quality of Life and Old Age Social Welfare System for the Rural Elderly in China. *Ageing International*, 37(3):285-299. doi: 10.1007/S12126-011-9130-3

TOLUNAY, A., AKYOL, A. (2006). Kalkınma ve kırsal kalkınma: temel kavramlar ve tanımlar, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 2, 116–127.

TÜİK (2023a). İstatistiklerle Yaşlılar, 2023. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Yasli-Profil-Arastirmasi-2023-53809> (son erişim tarihi 25.06.2024)

TÜİK (2023b). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kent-Kir-Nufus-Istatistikleri-2022-49755#:~:text=T%C3%BCrkiye%20n%C3%BCfusunun%20%68%2C1,oran%C4%B1%20%69%2C2%20oldu.> (son erişim tarihi 25.06.2024)

TÜİK (2023c). İller arası göç istatistikleri. <https://nip.tuik.gov.tr/?value=IllerArasiGoc> (son erişim tarihi 25.06.2024)

TÜİK (2024). Hayat tabloları. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hayat-Tablolari-2021-2023-53678>(son erişim tarihi 25.06.2024)

WALSH, K., O'SHEA, E., SCHARF, T., MURRAY, M. (2012). Ageing in changing community contexts: cross-border perspectives from rural Ireland and Northern Ireland". *Journal of Rural Studies*, 28: 347–357.

WALSH, K. SKINNER, M.W. (2019). Living in rural contexts: toward a critical interdisciplinary perspective on rural aging. *Innovation in Aging*, 3 doi: 10.1093/GERONI/IGZ038.1473

WEIL, J. (2017). Aging in Rural Communities: Older Persons' Narratives of Relocating in Place to Maintain Rural Identity. *Online Journal of Rural Research & Policy, University of Northern Colorado*, 12(1).

YILDIRIM, A., ŞİMŞEK, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.

Summary

As the world's population begins to age, the number of studies addressing the issue of aging in various disciplines has also increased. Studies in the field of sociology generally focus on the changes, problems, and solutions that arise with aging. In these studies, components such as age, class status, marital status, gender, and space significantly influence the research outcomes. This study, however, is designed to focus on the lifestyle, occupations, and livelihood strategies of elderly individuals living in rural areas. To construct the theoretical framework, a literature review was conducted first. The literature review revealed that studies on aging in rural areas generally focus on topics such as elderly health and care, perceptions of aging, quality of life in old age, elderly poverty, the impact of social policies and services, and the effects of migration on the elderly living in rural areas. Additionally, the findings from these studies show that factors such as gender, class status, and the regions where the elderly live influence the results. Based on the data from the literature review, this study examines the daily life practices and livelihood strategies of elderly individuals in rural life from the perspective of conflictual frameworks (critical gerontology, political economy of aging theory, feminist aging theory).

The study's field encompasses eleven rural settlements in the districts of Menteşe, Yatağan, Milas, Ortaca, Dalaman, and Seydikemer. These areas are: Akçaova (five participants), Doğanlar (four participants), Fevziye (three participants), Esençay (four participants), Korucuk (three participants), Köklük (four participants), Menteş (five participants), Okçular (two participants), Turgut (four participants), Türbe (three participants), and Yeşilyurt (four participants). Forty-one individuals volunteered to participate in the study. The ages of the participants range from 65 to 80. Fourteen participants are male, and twenty-seven are female. Of the female participants, seven are unmarried, one of whom is divorced, and six are widowed. All the unmarried women live with their children. Of the fourteen male participants, one is widowed, and the others are married. The unmarried male participant lives with his eldest son. Eight of the female participants have insurance, while all the male participants do. Seven of the female participants work as seasonal agricultural workers, four sell their home-grown products in local markets, and sixteen are houseworkers. Three of the male participants are farmers, one is a shopkeeper, one is a tailor, and nine are retired. Two retired participants claim to be living their retirement, while the other seven continue to work in agriculture on their own land or garden. Three of the female participants and two of the male participants migrated to these areas due to marriage. Among the female participants, three did not attend school, four dropped out of primary school, nine graduated from primary school, six graduated from secondary school, and five graduated from high school. Among the male participants,

two graduated from primary school, ten from high school, and two from university. The monthly household income of the participants ranges from eleven thousand to sixty thousand Turkish Lira. Eleven working female participants provide financial support to their children, while ten houseworking women support their children by providing various products, including local food, for use in their kitchens. The other seven women are unmarried and live with their children, who take care of them. Four of the unmarried female participants have no income from their deceased spouses and do not have an income-generating activity, but they assist with household chores. In this sense, these four women can be considered elderly domestic workers. It can be argued that, in this study, female participants are at a disadvantage compared to male participants when it comes to having an economic income. As a result, many participants lead a simple lifestyle focused on surviving day-to-day. With aging, participants experience a decrease in their social circles, and fewer people are in their environment compared to the past. Due to various reasons, many young people have migrated, and as a result, participants have experienced a reduction in social support mechanisms. However, elderly individuals living in various rural areas of Muğla are satisfied with their living conditions because of their sense of belonging, the calm and clean nature of the areas they live in, and because these are the only places they can survive. Another significant finding in the study is that infrastructure and superstructure investments should be evaluated correctly, and measures should be implemented to keep young people in rural areas. Based on the fieldwork conducted, it can be concluded that livelihood difficulties primarily affect elderly individuals living in rural areas, and these individuals focus on survival by employing various strategies.